

Rozsudek pro zmeškání žalobce de lege ferenda

Rozsudek pro zmeškání lze za splnění zákonných předpokladů de lege lata vydat pouze v neprospěch žalovaného, se zmeškáním žalobce zákon nespojuje žádné negativní následky. Pro možnou změnu právní úpravy se lze inspirovat v německé právní úpravě. Podle ní totiž v případě, že se k ústnímu jednání nedostaví včas žalobce, soud žalobu na návrh žalovaného rozsudkem pro zmeškání zamítne.

Rozsudek pro zmeškání de lege lata

Novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 171/1993 Sb., zavedla s účinností ode dne 1. 9. 1993 do českého civilního procesu nový, nikoliv však neznámý institut – rozsudek pro zmeškání (tzv. kontumační rozsudek). Zákonodárce v podstatě navázal na úpravu obsaženou v civilním soudním řádu z roku 1895.[1] Ten však na rozdíl od současné právní úpravy umožňoval soudu rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jak v případě, že se k prvnímu jednání ve věci nedostavil řádně oběšaný žalovaný, tak v situaci, kdy zmeškal toto jednání žalobce.[2]

Rozsudek pro zmeškání je de lege lata zvláštním druhem rozsudku, který se opírá o jiný právní základ, než je zjištění a posouzení skutkového stavu.[3] Pokud žalovaný přes řádné oběsání bez důvodné a včasné omluvy zmeškal první jednání, které se ve věci konalo, tak za splnění dalších formálních podmínek „po-

kládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání“ (§ 153b odst. 1 OSŘ).

Smyslem rozsudku pro zmeškání je umožnit soudu rozhodnout spor v neprospěch žalovaného v situaci, kdy svou nečinností brání rychlé a účinné ochraně práv,[4] aniž by soud musel provádět dokazování a zjišťovat skutkový stav. Soud ve svém rozhodnutí vychází pouze ze skutkových tvrzení žalobce, který byl dbalý a k prvnímu nařizovanému jednání se dostavil.[5] Rozsudek pro zmeškání však lze vydat pouze v neprospěch žalovaného, se zmeškáním žalobce nespojuje zákon žádné negativní následky.

Rozsudek pro zmeškání má sankční povahu. Sankce v civilním procesu by však neměly být v rozporu s jeho funkcí, tj. neměly by směřovat k vydávání rozsudků, které jsou v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem.[6] Nicméně zákonodárce zavedením rozsudku pro zmeš-

kání podstoupil v zájmu urychlení řízení určité riziko, které spočívá v tom, že soudem vydané rozhodnutí může být v některých případech v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem, který existoval ještě před zahájením sporného řízení.[7]

Kontumační rozsudek je institut sporného procesu, v němž jsou práva i povinnosti, jimiž jinak mohou jejich nositelé mimoprocesně disponovat, soudem deklarovány. Nelze jej proto vydat, kdyby jim měl být založen, změněn či zrušen právní poměr mezi účastníky (nelze tedy např. kontumačním rozsudkem zrušit a vypořádat spoluvlastnictví nebo společné jmění manželů).[8]

V zájmu spravedlnosti se připouští, aby rozsudek pro zmeškání byl zrušen, pokud žalovaný zmeškal jednání z omluvitelných důvodů (§ 153b odst. 4 OSŘ). V případě, že se žalovaný z jednání omluvil, ale soud jeho omluvu dodatečně neuznal za důvodnou, může se žalovaný bránit odvoláním. To však lze podat pouze ze zákonem stanovených odvolacích důvodů (§ 205b OSŘ).

Rozsudek pro zmeškání je jednou z procesních sankcí, která postihuje nečinného účastníka, konkrétně žalovaného. Z hlediska teoretického se jedná o subjektivní procesní odpovědnost s presumovaným zaviněním. Žalovanému je zákonem umožněno se z odpovědnosti vyvinut (exkulpovat) tím, že prokáže, že první jednání, které se ve věci konalo, zmeškal z omiluvitelých důvodů.[9]

Rozsudek pro zmeškání žalobce v německé právní úpravě

Rozsudek pro zmeškání je v německé právní úpravě[10] upraven mnohem obširněji, než je tomu v české právní úpravě. Má rovněž sankční povahu a jeho smysl spočívá v tom, že sama pohrůžka touto sankcí nutí účastníky k procesní aktivitě. To platí jak pro žalovaného, tak pro žalobce, který se k jednání bez včasné omluvy nedostaví. Pokud jsou účastníci nečinní a soudní jednání zmeškají, musí nést nepříznivé následky spočívající zejména v tom, že bude proti nim rozhodnuto rozsudkem pro zmeškání.[11]

Jednání, které je provedeno v nepřítomnosti jedné ze sporných stran,[12] je zpravidla ukončeno rozsudkem pro zmeškání v neprospěch té strany, která se k jednání nedostavila. Předpokladem však je, že se účastník k jednání dostavit a procesně jednat měl a mohl.[13] Rozsudek pro zmeškání může být vydán ve dvou situacích:

- žalovaný včas neoznámí, že se chce vůči žalobce bránit (§ 331 odst. 3 ZPO);
- žalobce či žalovaný zmešká termín ústního jednání (§§ 330, 331 odst. 1 ZPO).

Na základě uvedeného tedy platí, že rozsudek pro zmeškání je možné vydat nejen v situaci, kdy jednání zmešká žalovaný, ale rovněž v případě, kdy jednání ve stanoveném termínu zmešká žalobce. Předpokladem jeho vydání je, že:

- jedna ze sporných stran se k jednání dostavila a procesně jednala;
- druhá ze sporných stran se k jednání nedostavila nebo procesně nejednala.

To však ještě samo o sobě neodůvodňuje samotné „zmeškání“. Je zapotřebí kumulativního splnění dalších podmínek, a to:

- termín k ústnímu jednání byl řádně soudem stanoven;
- účastník, který se k jednání nedostavil, byl k tomuto jednání řádně a včas předvolán.

V případě, že se k ústnímu jednání nedostaví včas žalobce, soud na návrh žalovaného žalobce rozsudkem pro zmeškání zamítne (§ 330 ZPO). K tomu však soud přistoupí pouze tehdy, pokud

se žalobce k jednání nedostavil a žalovaný jeho vydání navrhl. Kontumační rozsudek je meritoriím rozhodnutím, jež zakládá překážku věci pravomocně rozsuzené (rei iudicatae). Žalobce tím definitivně ztrácí svou pří.[14]

Nedostaví-li se k jednání včas naopak žalovaný, považují se skutková tvrzení žalobce jako by byla žalovaným doznaná a soud je jako pravdivá učiní základem svého rozhodnutí. Tím odpadá zkoumání důvodnosti žalobních tvrzení v žalobě. Soud naopak přezkoumává pouze odůvodněnost žaloby, tj. zda z žalobních tvrzení vyplývá uplatněné právo. V kladném případě soud vydá na návrh žalobce rozsudek pro zmeškání, jinak žalobu po předchozím poučení zamítne (§ 331 odst. 1 ZPO). Opět se jedná o meritoriím rozhodnutí, která obě zakládají překážku věci pravomocně rozsuzené.

Proti kontumačnímu rozsudku mají účastníci právo bránit se podáním tzv. námitky[15] a to ve lhůtě dvou týdnů ode dne doručení rozsudku. S podáním námitky není spojen devolutivní účinek. O námitce tak rozhoduje soud, který napadený rozsudek vydal. Pokud soud dospěje k závěru, že je námitka důvodná, vrací se věc zpět do fáze před zmeškáním a k rozsudku se nepřihlíží. V rozsudku soud vysloví, zda rozsudek pro zmeškání ponechává v platnosti nebo ho zrušuje a v jakém rozsahu. Proti rozsudku je již přípustné odvolání.[16]

Závěr

Zvyšující se náročnost civilního procesu a s tím i odpovědnost účastníků řízení za jeho průběh a výsledek je patrná. V kontradiktorním sporném procesu nemůže strana očekávat, že spor vyhraje, bude-li pasivní.[17] Aktivní role sporných stran, spojená s procesní odpovědností za výsledek sporu (břemeno tvrzení a břemeno důkazní) je dnes všeobecnou nezbytností.[18]

Civilní sporné řízení klade poměrně značné nároky na jeho účastníky, kteří musí svá práva aktivně bránit v duchu zásady vigilantis iura. Má-li soud postupovat rychle a účelně, musí do řízení zapojit účastníky tak, aby jim byl zřejmý díl odpovědnosti za jeho výsledek. To by mělo platit stejně jak pro žalovaného, tak pro žalobce. ●

JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D.
odborný asistent na Právnické fakultě
Univerzity Karlovy a Centrálního
ZÍZLAVSKÝ, advokátní kancelář s.r.o.

ZIZLAVSKÝ
advokátní kancelář s.r.o.

Poznámky:

- [1] Zákon č. 113/1895 f. z., o soudním řízení v občanských rozepích právních (civilní řád soudní).
- [2] V podrobnostech viz důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb. Zákonodárci se vydali cestou úpravy obdobné právní úpravě uherské, která tehdy platila na Slovensku, a umožňovala vydání rozsudku pro zmeškání pouze v případě, kdy první jednání zmešká žalovaný.
- [3] Witznerová, Alena, Macková, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalozací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 350 s.
- [4] Postup soudu musí být efektivní, rychlý a hospodárny. Tyto principy je třeba respektovat, až soudní řízení přirozeně obsahuje prvky, které uvedeným zásadám kladou ještě maximálně (nov. odrobené jednání) - § 119 OSŘ.
- [5] Witznerová, Alena. O nové pojetí civilního procesu. Praha: AUC - Juridica, 4/2004, 36-37 s.
- [6] Lavický, Petr; Stavínková, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. Právní fórum, Praha, ASPI, a. s., 2008, č. 9, 369-380 s.
- [7] Macur, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. a. l. Bulletin advokacie. 2002, č. 2, 28-36 s.
- [8] Witznerová, Alena, Macková, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalozací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 351 s.
- [9] Lavický, Petr; Stavínková, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. Právní fórum, Praha, ASPI, a. s., 2008, č. 9, 369-380 s.
- [10] Základním pramenem civilního práva procesního je v německé právní úpravě Zivilprozessordnung neboli civilní soudní řád z roku 1877 (RGEI 83), ve znění pozdějších předpisů, úbinný od 1. 10. 1879 (dále jen „ZPO“).
- [11] Jaernig, Othmar. Zivilprozessrecht. 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2007. 214 s.
- [12] Die německé terminologie Versäumnisverfahren.
- [13] Jaernig, Othmar. Zivilprozessrecht. 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2007. 214 s.
- [14] Tamtéž, 152-153 s.
- [15] Die německé terminologie Einspruch.
- [16] Thomas, Heinz; Putzo, Hans. Kommentar zur Zivilprozessordnung mit GVG, den EinführungsGesetzen und europarechtlichen Vorschriften. 26. Auflage. München: C. H. Beck, 2004. s. 702-712.
- [17] Macková, Alena. Právní pomoc advokátů a její dostupnost. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2001, 161 s.
- [18] Witznerová, Alena. O nové pojetí civilního procesu. Praha: AUC - Juridica, 4/2004, 18 s.